

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ І ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Назва курсу: <i>ОБОВ'ЯЗКОВИЙ/ВИБІРКОВИЙ</i>	«Теорія і методологія літературознавства» <i>ОБОВ'ЯЗКОВИЙ</i>
Рівень вищої освіти:	Другий (магістерський)
Освітня програма:	<i>Середня освіта. Українська мова і література. Англійська мова і література</i>
Викладач:	Акулова Надія Юріївна
Профайл викладача:	https://filolog.mdpu.org.ua/?page_id=15743
Контактний телефон:	+380975206225
E-mail:	nadezhda_akulova@mdpu.org.ua
Сторінка курсу на платформі ЦОДТ МДПУ імені Богдана Хмельницького:	https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=5739
Консультації:	<i>Очні консультації:</i> щоп'ятниці з 12 ⁴⁵ до 14 ⁰⁰ <i>Онлайн-консультації:</i> платформа ЦОДТ МДПУ імені Богдана Хмельницького

1. АНОТАЦІЯ

Освітній компонент «Теорія і методологія літературознавства» сприяє більш повному та глибокому розумінню особливостей розвитку теоретико-літературної думки та літературознавчої методології на сучасному етапі.

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Мета курсу – сформувати у здобувачів вищої освіти цілісне уявлення про актуальні теоретико-методологічні тенденції в літературознавстві, сприяти усвідомленню їх специфіки на сучасному етапі, забезпечити розуміння новітніх тенденцій у теорії літератури та мистецтві, що постають закономірним наслідком багатовікового розвитку культури, розвивати естетичний смак, виховувати загальну й читацьку культуру, формувати необхідні для успішного здійснення майбутньої професійної діяльності компетентності.

Завдання:

1. Ознайомити здобувачів вищої освіти з провідними векторами розвитку сучасного літературознавства.
2. Забезпечити засвоєння знань у межах актуальних теоретико-літературних студій.
3. Розвивати вміння використовувати новітні досягнення літературознавства та відповідний методологічний інструментарій у власній науково-дослідницькій діяльності.
4. Сприяти розвитку критичного мислення у сфері новітніх досягнень науки про літературу.
5. Формувати дослідницькі навички у галузі теорії літератури.

3. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

Загальні компетентності

ЗК 1. Здатність усвідомлено засвоювати знання з дисциплін, передбачених навчальним планом – самостійно й під керівництвом викладача.

ЗК 2. Здатність застосовувати отримані знання у практичній роботі.

ЗК 4. Здатність проводити наукову діяльність у галузі філології та педагогіки на відповідному рівні. державною та іноземною мовами.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.

ЗК 9. Прагнення до саморозвитку, підвищення кваліфікації та майстерності.

Спеціальні (фахові) компетентності

ФК 3. Здатність використовувати науковий апарат для засвоєння теоретичних основ української мови та літератури, методик їхнього викладання у старших (профільних) класах.

ФК 5. Здатність розуміти природу художньої літератури як виду мистецтва; закономірності літературного процесу;

функції художньої літератури; зміст і форму художнього твору; найзагальніші принципи та шляхи дослідження як літературного твору, так і літературного процесу.

ФК 6. Здатність орієнтуватися в сучасних тенденціях розвитку українського письменства, розуміти філософсько-естетичні основи літературної творчості, особливості літературно-художньої епохи, вияви національно-художньої та особистісно-творчої самоїдентифікації сучасних українських письменників, визначати і вирішувати основні проблеми на шляху розвитку літературного процесу України.

ФК 7. Здатність усвідомлювати національний і загальноєвропейський характер сучасної української літератури, зумовленість тематики, художніх особливостей літературної творчості конкретними суспільно-історичними, суспільно-культурними обставинами, поцінювати видатні або популярні, також експериментальні твори української літератури, внесок письменників у розвиток національної ідеї.

ФК 8. Здатність орієнтуватися в сучасних тенденціях розвитку зарубіжної літератури, розуміти філософсько-естетичні основи літературної творчості, особливості літературно-художньої епохи, вияви національно-художньої та особистісно-творчої самоїдентифікації сучасних зарубіжних письменників, визначати та вирішувати основні проблеми в умовах глобалізації, доби постмодернізму, комунікативно-інформаційних технологій та ін.

ФК 23. Здатність реалізовувати знання з основних понять і концепцій сучасної мовознавчої й літературознавчої науки, вільно оперувати мовознавчим та літературознавчим матеріалом.

4. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання

РН 1. Знання: основних напрямків розвитку філологічної науки, методів філологічних досліджень, основ мовознавчих і літературознавчих наук; фундаментальних наук в обсязі, необхідному для освоєння загально професійних дисциплін; у галузі інформатики й сучасних інформаційних технологій в освіті й науці; основних тенденцій методики викладання англійської мови в закладах середньої освіти на старших етапах; шляхів розвитку й сучасного стану англійської мови з визначенням актуальних проблем мовознавства; правових та естетичних норм, які регулюють відносини між людьми в професійних колективах.

РН 2. Когнітивні уміння та навички з предметної області: володіти формами і методами наукового пізнання, уміти аналізувати сучасні соціальні та етичні проблеми, наукові школи, напрямки, концепції, джерела гуманітарного знання; застосовувати отримані знання при вирішенні науково-методичних і навчально-виховних завдань з урахуванням вікових та індивідуально-типологічних, соціально-психологічних особливостей студентських колективів і конкретних психологічних ситуацій; користуватися різноманітними методами й формами навчання, прогресивними прийомами керівництва науковою, навчальною, суспільною, творчою діяльністю учнівських і студентських колективів.

РН 5. Знання матеріалу про основні історичні й культурні реалії Великої Британії; інформації країнознавчого характеру; правил міжособистісної та міжкультурної комунікації; матеріалу про специфіку мислення й поведінки представників культури народу, мова якого вивчається; шляхів вирішення культурологічної проблеми пошуку

відповідностей в англійській та українській мовах.

Уміння: покладаючись на психофізіологічні механізми сприйняття мовлення, активізуючи спонукально-мотиваційну, аналітико-синтетичну та виконавчу сфери особистості, оволодіти навичками теоретичного аналізу основних аспектів вивчення історії та культури Британії; використовуючи прагматичні тексти, фабульні тексти, описи, розповіді, повідомлення, роздуми розуміти сприйняте мовлення й реагувати на нього відповідно до соціокультурних реалій країни, мова якої вивчається; покладаючись на знання, отримані при вивченні фахових дисциплін, здійснювати порівняльний аналіз історичних та культурних реалій України та Великобританії; покладаючись на психологічні механізми процесу породження мовленнєвого висловлювання, уміти долати культурні бар'єри у процесі міжкультурної комунікації.

РН 15. Знання визначальних рис культури й естетики доби глобалізації, постмодернізму, комп'ютеризації всіх сфер життя, нових художніх явищ та літературознавчих понять, пов'язаних з результатами впливу цих процесів.

Уміння визначати рушійні сили глобалізаційних процесів у світовій літературі, вплив ІКТ на мистецтво слова та виокремлення знакових складових сучасної літературної карти світу.

Здатність пояснювати світоглядні моделі та художні інтенції сучасних представників глобалізованого літературного процесу та аналізувати часопросторові, жанрово-стильові видозміни літератури межі ХХ – поч. ХХІ ст.

РН 17. Знання основних теоретико-літературних понять, що стосуються літератури, пов'язані з системою жанрів, поетикою творів, застосування їх при аналізі художніх текстів; уявлення про «масову» літературу як феномен культури, її характерні риси; орієнтування в особливостях розвитку літератури України на сучасному етапі та ідейно-художніх інноваціях, викликаних зміною світоглядних орієнтирів; уміння визначати специфіку екранізації художніх зразків літератури, використання тем, сюжетів і образів у інших видах мистецтва.

5. ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Вид заняття	Лекції	Семінари	Самостійна робота
Кількість годин (денна форма)	16	14	60
Кількість годин (заочна форма)	10	4	76

6. ПОЛІТИКА

Обов'язкове відвідування аудиторних занять; попередня підготовка до лекційних та семінарських занять згідно з рекомендаціями викладача; активна участь в обговоренні питань; якісне та своєчасне виконання завдань, засвоєння тем для самостійного опрацювання; участь у всіх видах контролю – поточному, проміжному та підсумковому. Обов'язкове дотримання принципів академічної доброчесності.

7. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Кількість годин	Тема	Форма діяльності, кількість годин	Література	Завдання	Бага оцінки	Термін виконання
БЛОК 1. ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ						
2	Тема 1. Вступ до курсу	Установча лекція (2 год.)	1; 3; 4; 5; 11; 12; 14 URL: 1; 2; 5	-		Згідно з розкладом
8	Тема 2. Семіотична природа літератури	Лекція-бесіда (2 год.) <i>Семінар (2 год.)</i> Самостійна робота (4 год.)	1; 2; 13; 14 URL: 1; 2; 3; 5 Зазначена праця Інші джерела за вибором здобувачів	1. Проблема співвідношення понять «текст» і «твір». 2. Рівні існування художнього твору: категорії «підтекст» і «контекст»; інтертекстуальність і гіпертекст; верхні рівні текстової реальності (надтекст, мегатекст, унітекст). 3. Прийоми моделювання художнього світу. Юрій Лотман, «Текст у тексті» (ЦОДТ)	5	Згідно з розкладом

10	Тема 3. Психологія літературної творчості	Інтерактивна лекція + <u>контрольний захід</u> (2 год.) <i>Проблемний семінар</i> (2 год.) Самостійна робота (6 год.)	2; 4; 9; 11; 13; 15 URL: 2; 3 Інші джерела за вибором здобувачів	1. Літературна творчість, творча особистість, творчий процес. 2. Характер сприйняття дійсності і ставлення до неї (античний міфологізм, середньовічний символізм та алегоризм тощо). 3. Естетична реалізація мови: - функції мовленнєвої діяльності; - типологія вербалізації; - мовчання як художній прийом.	5/30	Згідно з розкладом
БЛОК 2. МЕТОДОЛОГІЯ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА						
56	Тема 4. Методологічна панорама західного літературознавства	Оглядова лекція (8 год.) <i>Семінар-дискусія</i> (8 год.) Самостійна робота (40 год.)	5; 6; 7; 8; 11; 12; 13; 14 URL: 1; 2; 4 Інші джерела за вибором здобувачів	1. Поетика («нова критика», структуралізм). 2. Герменевтика (біографічна школа, психоаналіз, міфокритика). 3. Феноменологія (екзистенційне літературознавство). 4. Соціологія (культурно-історична школа).	5	Згідно з розкладом
14	Тема 5. Парадигми українського постколоніального літературознавства	Оглядова лекція + <u>контрольний захід</u> (2 год.) <i>Семінар запитань і відповідей</i> (2 год.) Самостійна робота (10 год.)	1; 3; 4; 6; 10 Зазначена праця Інші джерела за вибором здобувачів	1. Історико-літературні дослідження 1990-х років. 2. Особливості розвитку літературної критики кін. ХХ ст. 3. Домінанти літературознавчого процесу поч. ХХІ ст. Соломія Павличко, «Методологічна ситуація в сучасному українському літературознавстві» (ЦОДТ)	5/30	Згідно з розкладом

8. МЕТОДИ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Усний та письмовий, електронне тестування за допомогою освітньої платформи Moodle, освітнього ресурсу WordWall, застосування QR-кодів, фронтальне та індивідуальне опитування, бесіда, перевірка письмових завдань та медіапроектів, проведення поточного контролю, контролю виконання завдань самостійної роботи, періодичного контролю (перша та друга контрольні точки), оцінювання підсумкового (семестрового) контролю. Семестровий контроль передбачено у формі усного іспиту. Перелік тем, які будуть включені для оцінювання результатів навчання на певному етапі проведення контролю, відповідає блокам програми освітнього компонента.

Критерії оцінювання відповідно до видів контролю

Загальна система оцінювання курсу	Курс вивчається протягом одного семестру. Заплановано два періодичні контролю. Результати кожного з них є сумою поточного контролю та періодичної контрольної роботи. Максимальна кількість балів за один періодичний контроль становить 50 балів. Максимальна кількість балів за поточний контроль (усі види діяльності на практичних (семінарських) заняттях оцінюються на «5», «4», «3», «2», які заносяться в академічний журнал) становить 40% від максимальної кількості балів за періодичний контроль, тобто 20 балів. Вони обчислюються як середньозважений показник за діяльність здобувача вищої освіти на практичних (семінарських) заняттях. 60% від максимальної кількості балів за періодичний контроль, тобто 30 балів, здобувач вищої освіти має змогу отримати за періодичну контрольну роботу. Самостійно підготовлені теми або розв'язані окремі пізнавальні завдання, що винесені для самостійного опрацювання здобувачами вищої освіти, оцінюються як частина періодичної контрольної роботи. Здобувач вищої освіти має право на підвищення результату тільки одного періодичного контролю протягом двох тижнів після його складання у випадку отримання незадовільної оцінки. Вивчення курсу завершується іспитом в усній формі. Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач вищої освіти під час вивчення дисципліни, – 100.
Практичні (семінарські) заняття	5 балів: студент дав вичерпну відповідь на поставлене питання і виявив глибоке знання теоретичних основ літературного процесу, спроможність мислити нестандартно, давати оригінальне тлумачення проблем, здатність до всебічного аналізу літературних явищ у їх цілісності й специфічності, художньо-рецептивні та художньо-інтерпретаційні здібності. Студент обізнаний з основними положеннями, теоретичними поняттями літературознавчої

	науки, вільно оперує її термінологією. 4 бали: студент правильно і майже в достатньому обсязі дав відповідь на поставлене питання, що підтверджує його глибокі знання з курсу, розуміння основних положень, теоретичних понять, термінів літературознавчої науки. 3 бали: студент допустив суттєві помилки у викладі матеріалу, порушив логіку відповіді, відтворив матеріал на елементарному рівні, подаючи окремі факти без їх подальшого аналізу. 2 бали: студент не орієнтується в матеріалі за темою заняття.
Умови допуску до підсумкового контролю	Здобувач вищої освіти зобов'язаний відпрацювати пропущені практичні (семінарські) заняття, а також періодичні контрольні роботи. Невиконання навчального плану є підставою для недопущення студента до підсумкового контролю.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА

1. Астрахан Н. Теорія літератури: основи, традиції, актуальні проблеми : навчальний посібник. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2021. 296 с.
2. Білоус П. Психологія літературної творчості : навчальний посібник. Київ : Академія, 2014. 224 с.
3. Демська-Будзуляк Л. Українське літературознавство від ідеї до тексту: неокласичний дискурс : монографія. Київ : Смолоскип, 2019. 600 с.
4. Ільницький М. Читаючи, перечитуючи... Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2019. 320 с.
5. Supplanting the Postmodern: An Anthology of Writings on the Arts and Culture of the Early 21st Century/ ed. by Rudrum D., Stavris N. New York : Bloomsbury Academic, 2015. 400 p.

ДОПОМІЖНА ЛІТЕРАТУРА

6. Астрахан Н. Методологія літературознавства: від XX до XXI століття // Science and Education a New Dimension. 2014. Issue 28. II (5). P. 34–37.
7. Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство та культурологія. Київ : Смолоскип, 2008. 360 с.
8. Гадамер Г.-Г. Герменевтика і поетика / пер. з нім. Київ : Юніверс, 2001. 288 с.

9. Зборовська Н. Психологія і літературознавство : навчальний посібник. Київ : Академія, 2003. 392 с.
10. Іванишин В. Українське літературознавство постколоніального періоду. Київ : Академія, 2014. 192 с.
11. Література. Теорія. Методологія / упор. і наук. ред. Д. Уліцької; пер. з польськ. С. Яковенка. 2-е вид. Київ : ВД «Києво-Могилянська академія», 2008. 543 с.
12. Перкінс Д. Чи можлива історія літератури? Київ : ВД «Києво-Могилянська академія», 2006. 152 с.
13. Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / за ред. М. Зубрицької. Вид 2-е, доп. Львів : Літопис, 2002. 832 с.
14. Теорія літератури в Польщі. Антологія текстів. Друга половина ХХ – початок ХХІ ст. / упоряд. Б. Бакули; за заг. ред. В. Моренця; пер. з польської С. Яковенка. Київ : ВД «Києво-Могилянська академія», 2008. 531 с.
15. Туриніна О. Психологія творчості : навчальний посібник. Київ: МАУП, 2007. 160 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

1. Eagleton T. Literary Theory: An Introduction. U of Minnesota Press, 2008. 234 p. URL: <https://mthoyibi.files.wordpress.com/2011/05/literary-theory-an-introduction-terry-eagleton.pdf>
2. Fry P.H. Introduction to Theory of Literature // Open Yale Courses. URL: <https://oyc.yale.edu/english/engl-300>
3. Mendelsund P. What We See When We Read: A Phenomenology. New York : Vintage, 2014. 448 p. URL: <https://sites.google.com/a/hm.books-now.com/en457/9780804171632-57avinGESigcu93>
4. Methodology: An Introduction to Literary Theory. In: Writing About Literature // The Nature of Writing. URL: <https://natureofwriting.com/courses/writing-about-literature/lessons/methodology/>
5. Oates J.C. Literary Theory: Understanding 15 Types of Literary Criticism // MasterClass. URL: <https://www.masterclass.com/articles/literary-theory-explained#what-is-literary-theory>